

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Факультет історії та права

Кафедра державно-правових дисциплін та адміністративного права

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

СИЛАБУС

2020 – 2021 навчальний рік

Силабус з дисципліни «Сучасні тенденції реформування публічного управління» розроблений відповідно до освітньої програми «Право» підготовки фахівця третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти та згідно навчального і робочого навчального планів.

Силабус розглянутий на засіданні кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права

Протокол від «31» серпня 2020 року №1

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Є.Ю.Соболь)
(ініціали та прізвище)

Розробник: Манжула Андрій Анатолійович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права

Ел. адреса: mors200708@ukr.net

Контактний телефон: 0502109827

Графік консультацій: середа 11.10

1. Опис навчальної дисципліни

Назва дисципліни:	Сучасні тенденції реформування публічного управління
Код навчальної дисципліни за ОНП:	2.2.1.
Спеціальність:	081 Право
Освітньо-наукова програма:	Право
Рівень вищої освіти:	Третій (освітньо-науковий)
Форма навчання:	Денна
Курс:	2-й
Семестр:	4-й
Тип дисципліни	Вільного вибору аспіранта
Кількість кредитів	3,5
Блоків (модулів)	1
Загальна кількість годин	105
Тижневих годин для денної форми навчання	2
Лекції	14 год.
Практичні, семінарські	14 год.
Самостійна робота	77 год.
Індивідуальне науково-дослідне завдання (есе, аналітичний звіт, тези тощо)	-
Вид підсумкового контролю:	Залік
Сторінка дисципліни на сайті університету	
Зв'язок з іншими дисциплінами	«Філософія та методологія науки», «Наукометрія та проектна організація наукових досліджень», «Сучасні концепції і доктрини адміністративного права» .

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Сучасні тенденції реформування публічного управління» є підготовка висококваліфікованих фахівців у сфері публічного управління, проводити оригінальні самостійні наукові дослідження та здійснювати науково-педагогічну діяльність.

Завданнями навчальної дисципліни є формування в аспірантів знань, вмінь та навичок щодо формулювання і розв'язання комплексних наукових й практичних проблем публічного управління, організації та здійснення науково-дослідної управлінської діяльності

3. Компетентності та результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни в аспіранта мають бути сформовані такі компетентності:

- здатність забезпечувати належний рівень якості наукових/науково-методичних продуктів, послуг чи процесів у сфері публічного управління;
- здатність формувати, науково обґрунтовувати та критично оцінювати стратегічні напрями розвитку системи публічного управління на загальнодержавному, місцевому рівні;
- здатність ініціювати, організовувати та керувати інноваційними та науково-дослідними проектами на різних рівнях публічного управління;
- здатність розробляти та проводити комунікативні заходи задля забезпечення громадської підтримки прийняття управлінських рішень на всіх рівнях публічного управління та адміністрування;
- здатність до розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення публічного управління.

В результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен продемонструвати наступні результати навчання:

- знати наукові концепції (теорії), термінологію, історію розвитку та сучасний стан наукових знань, ідентифікувати теоретичні й практичні проблеми з публічного управління;
- знати та дотримуватися основних засад академічної доброчесності у науковій і освітній (педагогічній) діяльності;
- знати та уміти застосовувати загальні та спеціальні методи наукового пізнання, закони, закономірності та принципи управління для розв'язання проблем публічного управління;

- уміти застосовувати сучасні інформаційні технології, маркетингові та соціологічні дослідження та інструменти в науковій, освітній (педагогічній) і професійній діяльності;
- уміти адаптувати й застосовувати сучасні моделі/підходи до управління, а також міжнародний досвід при проектуванні організаційних структур управління на різних рівнях публічного управління;
- здатність виявляти проблеми, визначити наукові завдання у сфері публічного управління та обирати методи для їх розв'язання.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **105** годин **3,5** кредити ЄКТС.

4.Зміст дисципліни. Календарно-тематичний план

Тиж./ дата/ год.	Тема, план	Форма діяльності (заняття)	Самостійна робота, завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Тиж. 1. 2 акад. год.	Тема 1. Організаційно-правові засади публічного управління в Україні Теоретичні підходи до публічного управління. Конституційно-правові засади системи органів публічного управління. Організація та функціонування органів публічного управління.	Лекція	Підготувати наукову доповідь до дискусії: Механізм публічного управління. Елементи механізму публічного управління. Складові публічного управління. Адміністрація в публічному управлінні. Реформування публічної адміністрації. <i>12 год.</i>	1	
Тиж. 2. 2 акад. год.	Тема 1. Організаційно-правові засади публічного управління в Україні <i>Підготувати питання до науковій дискусії:</i> Теоретичні підходи до публічного управління. Конституційно-правові засади системи органів публічного управління. Організація та функціонування органів публічного управління. Механізм публічного управління. Елементи механізму публічного управління. Складові публічного управління.	Семінарське заняття		1	

	Адміністрація в публічному управлінні. Реформування публічної адміністрації.				
Тиж. 3. 2 акад. год	Тема 2. Особливості системи органів публічного управління в Україні Держава як суб'єкт публічного управління. Центральні органи публічного управління. Територіальні підрозділи центральних органів влади.	Лекція	Підготувати наукову доповідь до дискусії: Сучасний стан реформування органів публічного управління. Соціальний діалог як запорука успішного публічного управління. Співробітництво з питань громадянського суспільства як один із пріоритетів реформування публічного управління в Україні. <i>12 год.</i>	1	
Тиж. 4. 2 акад. год.	Тема 2. Особливості системи органів публічного управління в Україні <i>Підготувати питання до науковій дискусії:</i> Держава як суб'єкт публічного управління. Центральні органи публічного управління. Територіальні підрозділи центральних органів влади. Сучасний стан реформування органів публічного управління. Соціальний діалог як запорука успішного публічного управління. Співробітництво з питань громадянського суспільства як один із пріоритетів реформування публічного управління в Україні.	Семінарське заняття		1	
Тиж. 5. 2 акад. год.	Тема 3. Принципи публічного управління Принципи публічного управління та їх ціннісний вимір. Загальносистемні принципи публічного управління. Загальнометодичні принципи публічного управління. Соціально-політичні принципи публічного управління. Соціальноекономічні принципи публічного управління. Соціальнокультурні принципи	Лекція	Підготувати наукову доповідь до дискусії: Принцип зворотного зв'язку як основа публічного управління. Принципи публічного управління та адміністрування. Основні підходи до формування принципів публічного управління. Принципи громадянського суспільства Європейського Союзу. Застосування принципів публічного управління. Компаративний аналіз принципів публічного та державного управління. <i>12 год.</i>	1	

	публічного управління.				
Тиж. 6. 2 акад. год.	Тема 3. Принципи публічного управління <i>Підготувати питання до науковій дискусії:</i> Принципи публічного управління та їх ціннісний вимір. Загальносистемні принципи публічного управління. Загальнометодичні принципи публічного управління. Соціально-політичні принципи публічного управління. Соціальноекономічні принципи публічного управління. Соціальнокультурні принципи публічного управління. Принципи громадянського суспільства Європейського Союзу.	Семінарське заняття		1	
Тиж. 7. 4 акад. год.	Тема 4. Публічне управління на місцевому рівні Теоретико-правові засади регіонального управління. Державна регіональна політика та її реформування. Організаційно-правові аспекти регіонального управління. Міське самоврядування та територіальна організація влади. Елементи системи місцевого самоврядування. Формування, завдання та повноваження органів місцевого самоврядування. Співвідношення централізації та децентралізації в публічному управлінні.	Лекція	Підготувати наукову доповідь до дискусії: Поняття «регіон» та регіональне управління. Теоретико-правові засади системи місцевого самоврядування в Україні. Трансформація співвідношення централізації та децентралізації в умовах реформування. Дослідження процесу децентралізації у публічному управлінні. Зміст централізації та децентралізації у публічному управлінні. Тенденції децентралізації у країнах Євросоюзу, США та Канаді. <i>12 год.</i>	1	

Тиж. 8. 2 акад. год.	Тема 4. Публічне управління на місцевому рівні <i>Підготувати питання до науковій дискусії:</i> Поняття «регіон» та регіональне управління. Теоретико-правові засади регіонального управління. Державна регіональна політика та її реформування. Організаційно-правові аспекти регіонального управління. Місцеве самоврядування та територіальна організація влади. Теоретико-правові засади системи місцевого самоврядування в Україні. Співвідношення централізації та децентралізації в публічному управлінні. Дослідження процесу децентралізації у публічному управлінні.	Семінарське заняття		1	
Тиж. 9. 2 акад. год.	Тема 5. Антикорупційна діяльність у сфері публічного управління Поняття корупції та корупційних дій. Нормативно-правова база антикорупційної діяльності. Зона «підвищеного» ризику проявів корупції. Фактори запобігання проявам корупції: політичний, нормативно-правовий, організаційний, економічний, кадровий, морально-психологічний.	Лекція	Підготувати наукову доповідь до дискусії: Поняття корупції та корупційних дій. Нормативно-правова база антикорупційної діяльності. Зона «підвищеного» ризику проявів корупції. Фактори запобігання проявам корупції: політичний, нормативно-правовий, організаційний, економічний, кадровий, морально-психологічний. <i>14 год.</i>	1	
Тиж. 10. 2 акад. год.	Тема 5. Антикорупційна діяльність у сфері публічного управління <i>Підготувати питання до науковій дискусії:</i> Поняття корупції та корупційних дій. Нормативно-правова база антикорупційної діяльності. Зона «підвищеного» ризику проявів корупції.	Семінарське заняття		1	

	Фактори запобігання проявам корупції: політичний, нормативно-правовий, організаційний, економічний, кадровий, морально-психологічний.				
Тиж. 11. 2 акад.	Тема 6. Особливості публічного управління у соціально-економічній сфері. Основні засади публічного управління в соціальній сфері. Формування підходів до соціальної політики. Основні види соціальної допомоги держави. Основні напрями формування та розвитку сучасної економічної системи. Характеристики сучасної економічної системи.	Лекція	Підготувати наукову доповідь до дискусії: Публічне управління у сферах науки. Забезпечення державної соціальної безпеки людини, громадянина та населення. Наукові підходи щодо публічного управління у сфері економіки. Найважливіші функції публічного адміністрування у сфері економіки Основні напрями державного регулювання економіки. Загальна характеристика взаємовідносин суспільства та економіки. Нові тенденції у взаємовідносинах суспільства та бізнесу. <i>15 год.</i>	1	
Тиж. 12. 4 акад. год.	Тема 6. Особливості публічного управління у соціально-економічній сфері <i>Підготувати питання до науковій дискусії:</i> Публічне управління у сферах науки. Забезпечення державної соціальної безпеки людини, громадянина та населення. Наукові підходи щодо публічного управління у сфері економіки. Найважливіші функції публічного адміністрування у сфері економіки	Семінарське заняття		1	

5. Вимоги до написання наукових доповідей.

Підготовка наукової доповіді передбачає наступні етапи:

- самостійний пошук літератури у бібліотечному фонді університету, міста, мережі «Internet» (не менше 5–7 джерел);
- вивчення матеріалу з обраної теми;
- складання плану дослідження;
- написання наукової доповіді з урахуванням поглядів різних авторів;
- вироблення власних висновків з опрацьованих матеріалів.

Структура доповіді:

1. Титульна сторінка – титульна сторінка реферату оформлюється згідно із загальними вимогами;
2. План (зміст) – до теми (наукової доповіді) потрібно скласти план, у якому повинні міститися питання, що розкривають суть теми, яка досліджується. Доцільно назву теми та план обговорити з викладачем під час проведення консультації. План подається на другій сторінці реферату.

Якщо використовується назва «План», не вказуються сторінки структурних елементів наукової доповіді. Якщо використовується назва «Зміст», сторінки вказуються обов'язково!

3. Вступ – у вступі слід визначити предмет дослідження, його значення для науки теорії держави і права, актуальність дослідження, дати короткий огляд літератури, що використана. Вступ може складати 1–2 сторінки;

4. Основна частина – в основу наукової доповіді треба покласти певну суму фактичних і теоретичних даних, які слід викладати згідно зі складеним планом. Особливу увагу треба приділити пошуку необхідних нормативно-правових матеріалів, їх систематизації, з'ясуванню основних понять і термінів з досліджуваної теми.

5. Висновки – наприкінці роботи, підводячи підсумки, слід узагальнити увесь викладений матеріал та зробити власні висновки щодо проблеми, яка досліджується

6. Список використаних джерел
7. Додатки (за наявності)

Основні вимоги щодо оформлення наукової доповіді:

- наукову доповідь слід писати на листах формату А4. Обсяг реферату не повинен перебільшувати 15–20 сторінок. Текст наукового реферату повинен бути написаний розбірливо, грамотно;
- у тексті роботи слід виділяти і називати відповідні розділи плану (наприклад, нові розділи доцільно починати з нової сторінки, підрозділи – з нового рядка);

- сторінки роботи треба пронумерувати. Не нумерується титульна сторінка. Нумерація починається з плану (змісту) з урахуванням титульної сторінки;
- шрифт роботи Times New Roman, розмір шрифту – 14 пт. Інтервал між рядками – 1,5. Відступи від краю аркуша: верхній, нижній, правий – 1,5 см., лівий – 2 см. – 29–30 рядків на аркуші, враховуючи посторінкові посилання на використані джерела;
- При використанні цитат або вільної анотації тих чи інших джерел у тексті доповіді слід робити посторінкові посилання. Посторінкові посилання оформлюються таким чином: Після цитати або викладення наукових поглядів автора ставиться символ посилання [1], у тексті посилання зазначаються сторінки, з яких наведено матеріал. Загальна кількість сторінок у виданні не вказується.
- Посилання у тексті оформляються у квадратних дужках – [2, с. 56], де перше число означає порядковий номер у списку використаних джерел, друге – номер сторінки.
- Список літератури розміщується наприкінці тексту і повинен бути оформлений відповідно до існуючих стандартів бібліографічного опису (відповідно до розробленого в 2015 році Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»).

6. Політика виставлення балів. Вимоги викладача.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного, підсумкового контролю, яка сумується.

Поточний контроль - це оцінювання навчальних досягнень здобувача (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажанням підвищити попереднє оцінювання) та активності здобувача на занятті.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання тощо.

Форми участі здобувачів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз законодавства та монографічної літератури;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;

- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань.

Критерії оцінювання	
Усних відповідей:	Письмових завдань:
- повнота розкриття питання;- логіка викладання, культура мови;- емоційність та переконаність;- використання основної та додаткової літератури;- посилення на норми чинного законодавства;- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки.	- повнота розкриття питання;- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;- акуратність оформлення письмової роботи.

Види робіт	Бали
Виступ з питань певної теми модуля на семінарському занятті	до 5 балів
Доповнення протягом семінарського заняття з певної теми модуля	до 3-х балів
Контрольна роботи з тем модуля	до 25 балів
Виконані завдання самостійної роботи з тем модуля (з урахуванням якості і повноти виконання завдання)	до 40 балів
Участь у науково-дослідній роботі (роботі конференцій, підготовці публікацій, наукових доповідей тощо).	до 10 балів

Вимоги викладача:

- обов'язкове відвідування навчальних занять;
- активність під час семінарських занять;
- своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені на консультаціях.

Не допустимо:

- пропуск занять без поважних причин;
- запізнення на заняття;
- користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при зверненні до текстів НПА);

- списування та плагіат.

Розподіл балів

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам з навчальної дисципліни «Сучасні тенденції реформування публічного управління», є сумою балів за виконання практичних завдань та самостійну роботу.

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
<i>№ 1</i>								<i>Підсумкова семестрова</i>
T. 1	T.2	T. 3	T. 4	T.5	T.6	Самостійна робота	Контрольна робота	
5	5	5	5	5	10	40	25	100

Здобувач, який не з'явився на заняття (незалежно від причин), а отже, не мав **поточних оцінок**, має право пройти поточний контроль під час консультацій.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Сучасні тенденції реформування публічного управління» передбачено проведення контрольної роботи, яка складається із трьох теоретичних питань. За відповідь на перше теоретичне питання здобувач може отримати до 8 балів, за друге – до 8 балів, за третє – до 9 балів. У цілому контрольна робота може бути оцінена до 25 балів. Результати контрольної роботи враховуються в процесі розрахунків підсумкової семестрової оцінки.

У процесі виконання контрольної роботи здобувачеві забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими здобувачами та користуватися матеріалами, крім дозволених. За умови порушення здобувачем установлених правил виконання контрольних завдань викладач позбавляє можливості продовжувати виконання контрольних завдань, не перевіряє роботу, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів. Результати контрольного здобувача, який не з'явився на нього, також оцінюються нулем балів незалежно від причини.

7. Підсумковий контроль

З означеної дисципліни передбачена така форма підсумкового семестрового контролю, як залік, який проводиться в усній формі.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи),	для заліку

		практики	
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Усім здобувачам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та оцінка за національною шкалою («зараховано», «незараховано») та за шкалою ECTS заноситься у Відомість обліку успішності.

8. Література для вивчення дисципліни

1. Адміністративне право України: Підручник / А. Манжула, В.Галуцько, Ю.В. Дрозд, Є. Соболь, Н.Армаш та ін. Друге видання. м. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 624 с.
2. Адміністративне право для громадян України: Науково-популярне видання. А. Манжула, В. Галуцько, Є. Соболь, О. Дрозд та ін. м. Київ: НДПП. 2019. 114 с.
3. Манжула А.А. Інформаційне забезпечення фінансової децентралізації в Україні. Наукові записки. Серія: Право. 2019. Випуск 7. Спецвипуск. С.34-38.
4. Манжула А.А. Фінансове забезпечення публічної служби та кадрова політика на місцевому рівні в умовах реформування публічного управління у соціально-економічній сфері. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. Серія: Право.* 2020. Випуск 3-4. С.86-93.
5. Acquis communautaire та реформування законодавства України URL : <http://parlament.org.ua/2004/03/27/acquissommunautaire-tareformuvannya-zakonodavstva-u/>.

6. Ditkovska M., Oliychenko I. E-government as an instrument of managing the development of socio-economic systems. Problems and prospects of economics and management: scientific journal. 2017. № 4. С. 69–75.
7. Ємельянова А.Г. Загальна характеристика форм реалізації права на участь в управлінні публічними справами. Журнал «Конституційно-правові академічні студії». 2017. № 1. С. 76–83. 130.
8. Ємельянова А.Г. Електронна петиція як форма реалізації конституційного права на участь в управлінні державними справами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2019. 23 с..
9. Каменська Н.П. Інститут звернень до публічної адміністрації: теорія та практика: дис. ... д -ра юрид. наук. Ірпінь, 2018. 479 с.
10. Коломоєць Т.О., Астахов Д.С. Кодифікація адміністративно-процедурного законодавства України: монографія. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 228 с.
11. Лесечко М.Д. Системний підхід: теорія, методологія, правка / М. Д. Лесечко. - Львів : ЛРІДУ УАДУ, 2002. - 300 с
12. Мельниченко В. Вертикаль управління. Повноваження і відповідальність/ В. Мельниченко ІІ Віче. - 2001. - № 4. - С.16-29.
13. Мартиненко В. М. Державне управління: шлях до нової парадигми (теорія та методологія) / В. М. Мартиненко. - Х. : Вид-во ХарPI НАДУ "Магістр", 2003.-218 с.
14. Проблеми децентралізації: національний та міжнародний досвід : зб. матеріалів та док. / наук. ред. М. О. Пухтинський ; Фонд сприяння місцевому самоврядуванню України. - К.: Атіка-Н, 2006. - 744 с.

РЕСУРСИ ІНТЕРНЕТ

1. <http://www.rada.kiev.ua>. – Офіційний сайт Верховної Ради України.
2. <http://www.president.gov.ua>. – Офіційний сайт Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua>. – Урядовий портал.
4. <http://www.minfin.gov.ua>. – Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
5. <http://www.ac-rada.gov.ua>. – Офіційний сайт Рахункової палати України.
6. <http://www.bank.gov.ua>. – Офіційний сайт Національного банку України.
7. <http://treasury.gov.ua>. – Офіційний сайт Державної казначейської служби України.
8. <http://www.dkrs.gov.ua>. – Офіційний сайт Державної фінансової інспекції України.